

گیشین سرپدی

1 **آرامی زبان:** آرامی، یک سامی زبانے کہ سوریهے مردم و ہما یہودی کہ چہ بابلا اورشلیما پر ترگ انتت، آیانی بازنیئے زبان بوتگ. ایسایا ہم آرامی زبانا ہبر کرتگ.

آسمانی بادشاہی: بچار: ہڈائے بادشاہی اہڈائے بادشاہی (آسمانی بادشاہی).

آسمانی پت: بچار: پت.

آبدمانین زند: بچار: نمیرانین زندانمیرانین زند (آبدمانین زند).

ایرانی زبان: ایرانی، سامی زبانے کہ بنی اسرائیلیانی ماتی زبان انت. انجیلے انجیل چار کتابان، برے برے «ایرانیئے» لبز پہ آرامی زبانا کارمرز بوتگ کہ آہم گون ایرانیہمگرنچین زبانے (بچار: آرامی زبان).

ارمیا نبی: ارمیا اسرائیلیانی پیگمبرے بوتگ. آئیئے پیگمبریئے زمانگ 627 تان 586 پیشمیلاد انت. آئیئے بازین پیشگوئیانی تھا بادشاہ سلیمانے بستگین مزین پرستشگاہے تباہی و بابلے ملکا اسرائیلیانی دراندیہیئے ہبر ہم ہست انت. آئیئے زمانگے بیہڈاین بادشاہان آئیئے کلو دؤست نبوتگ انت و پہ اے سعوبا آیا مزین سکی و سورے دیستگ.

اشعیا نبی: اشعیا اسرائیلیانی پیگمبرے بوتگ. آئیئے پیگمبریئے زمانگ 740 تان 686 پیشمیلاد انت. چہ آئیئے بازین پیشگوئیانی یکے ائمنیئے شہزادگ، بزانی ایسا مسیہے آیکئے بارئوا بوتگ. آیا ایسائے سلب کشگ و ایرانی بادشاہ کوروشے آیکئے پیشگوئی ہم کرتگ.

الیاس نبی: الیاس اسرائیلیانی پیگمبرے بوتگ. آئیئے زمانگ نہمی کرن پیشمیلاد انت. آئیئے وہدا، اسرائیلے بادشاہ سکین بیہڈایے ات. الیاسا بادشاہارا ڈاہ دات کہ اگن آتتوبہ مکت، اسرائیلا ہئور نبیت و تان سئے و نیم ساللا ملکا ہئور نبوت. الیاس زندگا آسمانا برگ بوت. دگہ پیگمبرے، ملاکیا، کئول داتگ ات کہ الیاس نبی چہ مسیہے آیکا پیش واتر کنت. اے کئول پاکشودؤکین یھیایا پورہ کرت کہ آئیئے کلو ہم پہ اسرائیلے مردمان ہمیش ات کہ تئوبہ بکننت.

انجیل: انجیلے مانا وشین مستاک و ہال انت. انجیل، «نؤکین اہدنامگئے» 27ین کتابانی تھا چار کتاب انت. اے چارین کتابان، ایسا مسیہے امسیہ زند، مؤجزہ و آجگایی، سر و سؤج و پرمان و مرک و جاہ جنگ نیسیگ بوتگ انت.

انسائے چک: انسائے چک یک نامے کہ ایسایا پہ وت زرتگ. دانیال نبیا اے پرنام پہ یک ہستینا کار بستگ کہ آچہ آسمانا کئیت. ایسا مسیہا اے پرنام پہ وت زرتگ تان مردم بزانت کہ آچہ آسمانا آتگ و ہما وادہ داتگین مسیہ انت.

اورشلیم: اورشلیم پہ یہودیان پاکین شہرے، چیا کہ ہڈائے پاکین لوگ، بزانی مزین پرستشگاہ، ہمے شہرا ات. یہودی اے جاگھا ہر سال یکجاہ بوتگ انت و ہڈااش پرستش کرتگ. وتی کربانیگش ہم، ہمؤدا برتگ انت.

ایسا: ایسا، ایرانی زبانا ایرانی زبان «یہشوا» گوشگ بیت، بزانی «ہڈاوند اہڈاوند رکینیت».

بابلے دراندیہی: وہدے 586 پیشمیلادا، بابلے بادشاہ نبوکدنسرا (بہتسرا) اورشلیم گپت، اؤدے گیشترین جہمنندی بابلا گلینت و دراندیہ کرتنت. یہودیان پدا پارس بادشاہ کوروشے زمانگا، 538 پیشمیلادا، پر ترگ بندات کرت.

باورمند: باورمند ہما مردم انت کہ ہڈائے ہبران اہڈائے ہبر پہ دل و ستک مننت و ایسا مسیہا امسیہ وتی رکینوک زانت.

برات: ایسائے باورمند اے «برائے» لبزا پہ ہما مردمان کار بندنت کہ آہم ایسا مسیہے امسیہ سرا باورمند انت.

بلزبول: بلزبول، بزانی «برزین جاگھانی مستر». بلزبول، چٹانی اجن سروک زانگ بوتگ.

بنی اسرائیل: بنی اسرائیل، ابراہیم و آئیئے نامسگ آکوبے چک و اوبادگ انت، ہما آکوب کہ ہڈایا آئیئے نام اسرائیل کرتگ ات.

بنی اسرائیل موسائے سروکیا چہ مسرے گلامیا تتکنت و یوشہے سروکیا کنتائے ملکش گپت. آیانی دوازده کیبلہ انتت

و داوود و سُلَیْمَانِ آیانی نامدارین بادشاہ اتنت. لہتین بنی اسرائیلی آشورئے مُلکا درانڈیہ کنگ بوت و رندا اے دگہ بنی اسرائیلی گلینگ و بابلہ راہ دئیگ بوتنت. ہما کہ چہ بابلئے درانڈیہیا پر ترتنت، یہودی گوشگ بوتنت.

بے ہمیرین نانئے ایید: بے ہمیرین نانئے ایید، ہپت روچ آنت کہ سرگوزئے اییدا رند گرگ بیت. یہودی اے اییدا پمیشکا کنت کہ ہدایا بنی اسرائیلی کثوم چہ پرتونئے دستا آزات کرت و چہ مسرا در کرت. بے ہمیرین نان، بنی اسرائیلیان ہمے ہبرئے یاتا پرتیت، ہما شپا کہ آچہ مسرا تکنت، آیان پہ آرتئے کپینگ و ہمیر کنگا مؤہ نرسٹ و اشتاپی چہ بے ہمیرین آرتا نانیش پتک و وارت.

پاکشودی: اے لبر، یونانی زبانا «پنٹیسْمہ» گوشگ بیت و ایشیے مانا «آپا بُک دئیگ» یا «گون آپا شوڈگ» انت. پاکشودی یک مردمیئے نوکین روہانی زندئے نشانی انت و ہرکسا چہ وتی گناہانی پشومانیا اے نوکین زند رسیت. پاکشودی، پہ باورمندئے سرا پاکین روہئے ایر کپگا ہم کارمرز بیت.

پاکونڈ: پہ ہدائے ناما گیشینتگین بھر بزنا ہئیرات.

پاکین روہ (ہدائے پاکین روہ، روہ اُلکُدس): یونانی زبانا، اے لبرئے مانا «پاکین گوات» یا «پاکین روہ» انت. انجیلئے انجیل تھا، ما گندین کہ پاکین روہ، ہدائے ہما زورا کین وس و واک انت کہ پہ ہدائے ہکم و ززایا کار کنگا انت. باورمندانی دل و جانا پُرتیت، آیانی رہشون و پُشت و پناہ بیت و چہ شادمانیا سرپیچ کنت.

پت: پت ہما لبر انت کہ ایسا مسیہا مسیہ پہ ہدایا کار بستگ، بلہ جسمی ڈٹول و دروشما نہ. ہدا سچہینانی جوڑینوک انت. پمیشکا سچہینانی پت زانگ بیت، بلہ چُک چہ آییہ دور بوتگ انت. ایسیا گون وتی مرکا دیم پہ پتا رٹوگئے راہ پیچ کرتگ. ہرکس کہ ایسائے سرا باور بکنت، آسمانی پتئے کڑا شت کنت. ایسیا گون وتی آسمانی پتا نَسندوکین نژیکیے ہست، انچش کہ وت گوشیت (یوہنا 10:30): «من و من پت یک این».

پرستش: پاکین کتابئے تھا، پرستشئے مانا یکتائین ہدائے ابادت انت، آییے سنا و سنا کنگ و آییے مزنیے متگ.

پریسی: پریسی، یہودیانی دینی و سیاسی مردمانی یک بھرے اتنت کہ شریئتے پابند اتنت. بازین پریسیئے سرا مسیہئے مسیہ ایراز اش ات کہ آیان شریئتے بیہی شرین رہبند، انچش کہ مہر و انساپ، یلہ داتگ اتنت، ہرد و کسانین رہبندانی سرا مہر اؤشتاتگ اتنت و آدگہ مردمش ایر جنتت.

پریشتگ: پریشتگ ہما روہانیین رتال و کاسد ات کہ ہدائے کُٹوان برنت و کارنت. ہدائے ہزمتکار انت و پہ مردمان ہزمت کنت.

پسہ: یہودیانی سرگوزئے ایید|سرگوزئے ایید (پسہ).

پلیت و بیران کنوکین بزناک: اے ہبر، کہ پیسرا کوہنن اہدنامگا|کوہنن اہدنامگ، دانیال نبیئے کتابا آتگ، دو مزنین سرگوستئے نیمگا اشارہ کنت. اٹولی اش انت، کہ سال 168 پیشمیلادا، سوربہئے بادشاہا مزنین پرستشگاہئے|مزنین پرستشگاہ تھا بُت ایر کرت. دومی سرگوست، انجیلئے انجیل چارین کتابانی نبیسگئے و ہدا انگت نبوتگ ات، بزنا سال 70 میلادیا مزنین پرستشگاہئے پُشت و پرُوش. بازین زانتکاریئے ہئیالا، چہ ایسا مسیہئے مسیہ ایگا پیسر، سیاسی سرؤکے کثیت، دنیائے ادنیہا سرا ہاکمی کنت و اورشلیمیا مزنین پرستشگاہا پدا اڈ کنت، بلہ رندا پرستشگاہا، سوربہئے بادشاہئے پیما، پلیت کنت.

پنٹیکاسٹئے ایید: پنٹیکاسٹئے ایید، یہودیانی روہ و مؤشئے ایید انت، کہ سرگوزئے اییدا 50 روچا رند گرگ بیت. «پنٹیکاسٹ» چہ یونانی زبائے لبر «پنجاہا» زورگ بوتگ.

پیلاتوس: ایسائے سلیب کشگئے و ہدا، اسرائیل رومئے دستئے چہرا بوتگ و پیلاتوس اسرائیلئے سرا رومئے والی بوتگ. آییہ یہودیہا 26 تان 36 میلادیا ہاکمی کرتگ.

تئورات (موسائے کتاب): تئورات پنچ کتاب انت، بزنا پیدایش، دَرگوز، لاویان، مردم شماری، شریئتے دومی رہبند.

تھیاریئے رُوج: پنچشمبہئے رُوجئے رُوند تان جُمہئے رُوجئے رُوند کہ یہودیان پہ شَبَّتے رُوجا تھیاری کننت «تھیاریئے رُوج» زانگ بیت.

جلیل: جلیل، اسرائیلے شمالی نیمگا یک گورمیئے نام انت کہ اشیا سئوبا، ملکئے شمالی دمگا جلیل گوشنت. اے گورمے دومی نام گنیسارت انت.

جِن: جن، روہے کہ چمراہرا گندگ نبیت، مردمانی جسم و جانا پُتریت و برے برے آیان بے سار و چہ وت بے وت کنت. داوود: داوود، چہ میلادا ہزار سال پیسر، اسرائیلیانی مزین بادشاہ و شائرے بوتگ. زبورئے کتابا، آییئے بازین شعیرے مان انت.

آییا وتی لہتین شئیرے تھا ایسا مسیہئے امسیہ بارئوا ہم پیشگوئی کرتگ. داوودئے چُک (داوود بادشاہئے چُک): داوودئے داوود چُک، بزانت داوود بادشاہئے پُشتید. «داوودئے چُک» ہما لیز انت کہ یہودیان پہ ہما وادہ داتگین مسیہا کار بست کہ آئیگی ات (بچار: مسیہ).

درکٹوم: درکٹوم ہما انت کہ یہودی نہ انت.

دنیا: دنیا پہ سئے مانایا آرگ و زانگ بوتگ:

1. سَجھین ہستی، چُش کہ زمین و آسمان، کؤہ و جنگل، دشت و دریا، بَر و گیابان؛

2. سَجھین مردم و مہلوک؛

3. ہما مردم کہ ایسا مسیہئے امسیہ سرا باورمند نہ انت.

دینی پیشوا: یہودیانی سَجھین دینی سرؤک و پیشوا، آکوبئے چُک لاوی و موسائے برات ہارونئے نسل و پدریچ بوتگ انت. پیشوایانی کار، کُربانیگ، پرستش و پاک و ناپاکئیے رھشونی دئیگ بوتگ.

رومی باشندہ: رومئے ہاکمیئے سَجھین نندؤکین مردم رومی باشندہ نبوتگ انت. رومی باشندہانا بازین آسودگیئے بوتگ، چُش کہ آجنگ یا سلیب کشگ نبوتگ انت و چہ رومی کئیسرا اکئیسر دادرسیئے دزبندی کنگئے ہکُش بوتگ. ہما مردم کہ چہ پیدایشا رومی باشندہ نبوتگ انت، باشندہی اش پہ بھا گپت کرتگ.

رؤگن پر مُشگ: ہما چیز کہ پہ یک ہاسین کاریا گچین کنگ و یک کز کنگ بوتگ، زئیتونئے رؤگنش پر مُشتگ. کؤھنین آھدنامگئے اکؤھنین آھدنامگ تھا، مردم ہم رؤگن پر مُشگ بوتگ انت و چیز ہم. ایسائے اسلیگین پرنام «مسیہئے» بنیادی مانا ہم «رؤگن پر مُشتگین» انت (بچار: مسیہ).

رہمت: پریشتگ، ہڈائے مہرانی ہما سئوگات و ٹیکی انت کہ سَجھین مردمان دئیگ بیت، بل تَرے کس اے مہرانی لاکھ نہ انت.

سامرہ: سامرہ، چہ اسرائیلے دمگان یکے کہ ملکئے نیام و دلگاھا انت و سامری اؤدئے نندؤک اتنت (بچار: سامری).

سامری: سامری یک کٹومے کہ چہ اورشلیم دیم پہ شمالا، سامرہئے دمگئے جھمند انت. آشوریان چہ میلادا ہپت کرنا پیسر، سامرہ گپت و اؤدئے مردم دراندیہ کرتنت. سامری ہما مردمانی چُک و اوبادگ اتنت کہ آشوریان رندا اؤدا جھمند کرتنت. ہرچنت کہ سامری ہڈائے پرستشئے داوا و اڈیایا کنگا اتنت (یوہنا 4:20)، بلہ یہودیان سامری ناپاک زانتنت، گون آیان بدل و باندائش نکرت و چہ آسانی دمگا ہم نگوستنت (متا 5:10).

سدوکی: سدوکی، چہ یہودیانی دینی سرؤکان یک رُمبے ات کہ تھنا تئوراتئے پنچ کتابش مَنت. سدوکیان جن و پریشتگ، بہشت و دؤزہ و مردگانی پدا زندگ بیگ نمُنت.

سَراب: مزین پرستشگاہئے امزین پرستشگاہ تھا، یہودی زرا آید دگہ زرائی کارمرز کنگ بند بوتگ کہ آیان مُت و مردمی آکس پر بوتگ. پرستشگاہئے دئیگ و پہ ہئیرات و کُربانیگا چیزئے بھا زورگا الم بوتگ کہ مردم وتی زران بدل بکننت و پرستشگاہئے ہاسین زرا بدئینت. باز وھدا، سَرابان ہمے زر بدل کنگ پہ وتی نپ و سوتّا کار بستگ.

سرگوزئی ایید (پسہ): اے ایید، چہ پرتونئی کلامیا اسرائیلیانی آزاتی و آجویئی یاتا گرگ بیت و ہما یادگارین نشانی انت کہ ہدایا، موسائے زمانگا مرکتے پریشنگ رثوان داتگ کہ ہر لوگئے اتولی مردین چکا بکشیت، بلہ ہر لوگے کہ آیئیے دروازگا کربانیگین ہون لگتگ، چہ آلوگا سر بگوزیت.

سلیب: رومئی بادشاہیئے و ہدا، سلیب پہ مسترین ردکارانی سزا دیگا کارمرز کنگ بوتگ. اے پئیمین ردکارش چاردارانی سرا درتکگ و دست و پاد میہ کٹ کر تگ انت تان کم کم بمرنت.

سُلیمان: سُلیمان، داوود بادشاہیئے نامدارین چک انت. مزین پرستشگاہئے امزین پرستشگاہ جوڑینوک، سُلیمان ات.

سنت کنگ: سنت یا بُرک، ہما ہکم انت کہ ہدایا ابراہیمیئے زمانگا داتگ انت تان ہدا و ابراہیمیئے اہدئیے یک نشان و پجارے بیت. یہودی، وتی دینی رسم و رثواجانی زندگیریا، ہشتمی روجا وتی ہر مردین چکا سنت کنت.

سنگ و مالیاتگیر: ایسائے و ہدا، اسرائیل رومئی بادشاہیئے دستے چیرا بوتگ. رومی ہاکمان چہ اسرائیلیان سنگ و مالیات گپتگ. آیان سنگ گرگئے کار ہما اسرائیلیانی دستا داتگ کہ آ رومیانی کُمک کار بوتگ انت. بازیئیا، چہ سنگئے گیشینتگین زرآن، گیشتر گپتگ و پمیشکا، مردمان چہ آیان نپرت کرتگ.

سوچگی تھپہ: سوچگی تھپہ، یہودیانی دینی دود و رییدگا، ہما کربانپگ انت کہ سرجمین دلوتا آسے سرا سوچنت.

شبتیئے روج: تئوراتیئے تھا، ہدایا بنی اسرائیلی ہکم کرتگ انت کہ ہپتگئے شش روجا کار بکننت و ہپتمی روجا ہدایا پرستش بکننت. آیان، ہمے ہپتمی روجئے نام شبت کرتگ انت. شبتیئے روج، جُمہئے روجئے روئندا بگر تان شمہئے روجئے روئندا انت.

شریت: شریت، ہدائے راہ و رہبندانی ہما ہکم و پرمان انت کہ موسائے سرا رثوان دئیگ بوتگ انت و تئوراتا آتکگ انت.

شریتئے زانورگ: شریتئے زانورگ، یہودیانی ہما دینی زانتکارین مردم اتنت کہ دینئے راہ و رہبندش زانتگ انت. چہ آیان بازیئیا، پرسیانی ڈتولا، شریتئے بیہی شرین رہبند، انچش کہ مہر و انساپ، یلہ داتگ اتنت و ہرد و کسانین رہبندانی سرا کارش کرت (بچار: پرسی).

کاپارانی ایید: یہودی، موسائے سروکیا چہ مسرا در کپگ و تان چل سالا بر و گیابانان گدان و کاپارانی تھا ندگئے یاتمانا، ہمک ایزہتئے مؤسما، ہپت روجا ایید کنت. ہمے اییدا «کاپارانی ایید» گوشنت.

کاسید: کاسید بزان «دیم داتگین». اے لبز پہ ہما دوازدهین مریدان کارمرز بیت کہ ایسا مسیہا مسیہ پہ وتی ہاسین ہماہیا گچین کرتنت. ایشانی تھا، متا و یوہتا ہم ہئوار اتنت کہ آیان رندا پاکین انجیل چہ متا و چہ یوہتائے کلما نشتنت. کاسدئے لبز پہ پولس و بنداتی کلیسائے اکلایسا اے دگہ سروکان ہم کارمرز کنگ بوتگ.

کلیسا: نوکین اہدنامگئے تھا، اے لبز پہ ابادتئے جاگہا کارمرز نبوتگ. ہر جاہ کہ آتکگ، ایشیئے مانا ایسا مسیہئے مسیہ باورمندانی مچی و شریکدارین زند بوتگ.

کنیسہ: ہر شہریا کہ یہودی نندوک انت، یک پرستشگاہے ہست کہ ایسا مسیہئے مسیہ و ہدا اودا مردین چکش ہم وانینتگ انت. اے پرستشگاہئے نام «کنیسہ» انت.

کوہنین اہدنامگ: کوہنین اہدنامگ 39 کتاب انت کہ 1500 تان 400 پیشمیلادا ایرانی زبانان ایرانی زبان نیسیگ بوتگ انت.

ایشانی تھا نشتہ انت کہ ہدایا چون ابراہیم و آیئیے نسل و اؤبادگ، بنی اسرائیل، پہ وت گچین کرتگ انت کہ دنیا یا برکینیت. کوہنین اہدنامگئے تھا، بنی اسرائیلئے راج دپتر، پہ ہدایا آیان نازینک و ستا (زبور) و ہدائے نبیانی کلتو و نشتانک آتکگ انت. چہ اے نبیان بازیئیا، ایسا مسیہئے مسیہ آگئے پیشگوی کر تگ.

کئیسر: کئیسر چوناہا جولویوس سیزارئے نام انت کہ 100 تان 44 پیشمیلادا زندگ ات و رومئے مزین ہاکمے ات. رندا، اے نام پہ رومئے بادشاہان زورگ بوتگ.

لاوی: لاوی آکوئے سئیمی چُک و بنی اسرائیلیانی یک کیبلہئے بُنپیرک اَت. اے کیبلہ، ہُدایا پہ پرستشگاہئے ہزمتکاربا گچین کرتگات.

مُر: مُر گران کیمتین وشبۆین ٹیلے کہ پہ درمانا ہم کارمرز کنگ بوتگ و پہ مردگانی کبر کنگئے تئیاربا ہم. **مزین پرستشگاہ:** مزین پرستشگاہ بنی اسرائیلیانی ہما مسترین پرستشگاہ اَت کہ سُلیمان بادشاہئے زمانگا بندگ بوتگ. یہودیان، وتی کُربانیک ہمے جاگھا کرتگانت. سال 586 پیشمیلادا، بابلئے بادشاہ نبوکڈنسر (بُھتسرا) پرؤشتگ. رندا، چہ 536 بگر تان 516 پیشمیلادا گون ایرانی بادشاہانی کُمکا پدا جوڑ کنگ بوت. سال 70 میلادیا، رومیان پرؤشت و ہراب کرت.

مزین پرستشگاہئے پردہ: اورشلیم، مزین پرستشگاہا، سبز، جمورنگ و سہرین پڑما گوپتگین مزین پردہئے لُنج بوتگ و گون اے پردہا، پرستشگاہئے پاکترین جاگہ چہ اے دگہ بہران جتا کنگ بوتگ (درگوز 26:31-35). وھدے ایسا مسیہ سلیبئے سرا ساہ دنت، ہمے پردہ دريت (متا 27:51؛ لوکا 23:45). اے ہمے گپئے نشانی انت کہ نون ایسا مسیہا پہ سچھینانی گناہانی شوڈگا وتا کُربان کرتگ و دیم پہ ہُدایا رٹوگئے راہ پیچ انت.

مزین پرستشگاہئے شُشت و شوڈ و وپکئے ایید: سال 165 پیشمیلادا، یہودیان وتی مزین پرستشگاہ چہ سوربھئے دستا پیچ گپتگ، آیانی بُت چہ اوڈا در کرتگ و پرستشگاہ شُشت و شوڈ کرتگ و رندا پہ ہُدایا وپک کرتگ. پہ ہمے یاتمانا، مزین پرستشگاہئے شُشت و شوڈ و وپکئے اییدا گرت.

مستاگ: مستاگئے لبز پہ رومئے نوکین بادشاہانی آیکا کارمرز کنگ بوتگ. ایسا مسیہا|مسیہ ہم پہ وتی کُلو و پٹیگامئے جار جنگا کاربند کرتگ و گوشتگ کہ ہُدائے بادشاہیئے وھد نون آتکگ و رستگ.

مسترین دینی پیشوا: مسترین دینی پیشوا ہما دینی سرؤک اتنت کہ دینی راہ و رھبندانی مسترین اُگدھدار اتنت و ہر وھدا یک مسترین دینی پیشوایے گچین کنگ بوتگ.

مسیہ: مسیہا یونانی زبانا «خُریسٹس» و ایرانی زبانا|برانی زبان «مشیہ» گوشتت، کہ مانایی «پہ بادشاہیا رُگن پر مُشتگین» انت. ہُدایا چہ نبیانی زبانا مستاگ داتگ اَت کہ یک روچے بادشاہے کثیت و یہودیان رکنیت. پہ اے سٹوبا کہ یہودی یک دنیایی|دنیا بادشاہیئے ودارا اتنت، آیان بازینبا نمئت کہ ایسا ہما مسیہ انت. بلہ ایسائے باورمند، ایسائے مسیہ بیگا مننت.

مسیہی: ایسا مسیہئے|مسیہ باورمندان مسیہی گوشتت. اے نام اٹولی رندا اُتاکیہئے شہرا پہ باورمندان کارمرز بوتگ. **مکدونیہ:** مکدونیہ آ وھدان یونانئے شمالی نیمگا اَت و رومئے اُستانے اَت. بُنجاہی تسالونیکی اَت. مکدونیہ نون جتاین مُلکے. **من:** من ہما آسمانی ننگ انت کہ موسائے زمانگا، ہُدایا پہ بنی اسرائیلیان ہما وھدا ایر آورت کہ آبر و گیابانان سپرا اتنت. **من آن، من ہما آن:** «من آن» یا «من ہما آن»، ہما لبز انت کہ ہُدایا پہ وتی پجارتنگا گون موسایا گوشتگ. ایرانی زبائے|برانی زبان لبز «یھوے» چہ ہمے ہبرا زورگ بوتگ. «من آن» یا «من ہما آن»، یک درانگازے کہ ایسایا کاربند کرتگ تان آییئے ہُدایی زات پدّر و پجارگ ببیت.

نمیرانین زند (آبدمانین زند): نمیرانین زند یا آبدمانین زند ہما دئور و باریگ انت کہ ایسائے سرا باورمندین مردم گون ہُدایا یکجاہ بنت. اوڈا بے گم و درد، آسودگ و شادمان بنت و ہچیر نمرنت.

نوکین آھدنامگ: نوکین آھدنامگئے 27 کتاب انت کہ اِشانی تھا، چارین انجیل ایسا مسیہئے|مسیہ پیدایش، تالیم و مؤجزہ، سلیب کشگ و مرک، جاہ جنگ و آسمانا رٹوگ بییان کننت. کاسدانی کار کلیسائے|کلیسا بُنکیجئے بارٹوا ہبر کنت. کڈی کتاب، دنیائے|دنیا دیمآیو کین سرگوستانی بارٹوا پیشگوئی کنت و نوکین جھانئے دُرشو کین دُروشمئے مستاگا دنت. نوکین آھدنامگئے اے دگہ کتاب، کاگد و کراچ انت کہ پولس و اٹولی کلیسائے دگہ لھتین سرؤکا نبشتگ انت.

هُدائے بادشاہی (آسمانی بادشاہی): مَتَّا کَوْشیت «آسمانی بادشاہی» و انجیلئے انجیل اے دگہ سئے کتابانی نبیسوک گوشنت «هُدائے بادشاہی». مانا ایش یک انت و گپ ہمیش کہ ہُدائے جند بادشاہ بیت و دنیائے دنیا سرا ہاکمی کنت. وتی مستائے شنگ کنگے بنداتی زمانگا، ایسا مسیہ ہُدائے بادشاہیئے آگئے جارا جنت، بلہ اے کار ہما و ہدا پہ سر رسیت کہ ایسا مسیہ پدا بیئت. ہُدائے بادشاہی دنیایی بادشاہیئے پیما نہ انت، اے بادشاہی پہ زورانسری نرسیت. ہُدائے چُک: انجیلئے انجیل تھا، ایسا «هُدائے چُک» یا «هُدائے بیچ» گوشگ بیت. آییآ زمینی پت نیست، چہ آسمانا آتکگ. ہُدایا وتی بادشاہی ہمایئے دستا داتگ، چیا کہ ایسائے ہمک واہگ، ہُدایی انت. ایسا ہما کاران کنت کہ ہُدائے واہگ انت.

هُدائے گورانڈ: «هُدائے گورانڈا»، ہُدائے ہما گہترین کُربانیگ، بزآن ایسا مسیہ انت کہ پہ سجھینانی گناہانی شوڈگا کُربانیگ بوتگ.

هُدائے نارزایی: ہُدائے نارزایی، مردمانی بدین کارانی سرا، ہُدائے زہر و گزب انت. ہُدائے ہبر: ہُدائے ہبر، ہُدائے وشین پیگام و کُلو انت کہ 66 کتابا مان انت. اے 66 کتاب دو بھر انت: «کوہنین اہدنامگ» و «نوکین اہدنامگ».

هُداوند: «یہوے» ہما نام انت کہ ہُدایا، کوہنین اہدنامگئے کوہنین اہدنامگ تھا گون موسایا پر بستگ. نوکین اہدنامگئے تھا، «هُداوند» پہ یہوئا کارمرز کنگ بوتگ. اے نام، پہ ایسا مسیہا مسیہ ہم کارمرز کنگ بیت کہ گون وتی آسمانی پتا یک انت.

ہوشیانا: آرامی زبانا آرامی زبان، ہوشیانائے مانا ایش انت: «مارا نون برکین».

ہیرودی: ہیرودی، ہما مردم اتنت کہ ہاکمین ہیرودیئے منوک و کُمک کار بوتگ انت.

ہیرودیس: نوکین اہدنامگئے تھا، ہیرودیس پنج ہاکمئے نام انت کہ رومیانی چیردستیا یہودیانی سرا ہاکمی ایش کرتگ.

ہیرودیس اٹولی، «مزنین ہیرودیس»: گوشنت کہ ایسا مسیہئے مسیہ پندا بیگئے و ہدا، مزنین ہیرودیس بنی اسرائیلئے ہاکم ات و بیئت لہما چہ دو سالا کستریں مردین چُگانئی کُشگئے ہُکمی داتگ ات تانکہ نُنکین ایسا کُشگ بیئت (مَتَّا 2:16). اورشلیم، مزنین پرستشگاہی امزنین پرستشگاہ ہم نوک و مستر کرت.

ہیرودیس پنچمی، «ہیرودیس اگریپاس (دومی)»: ہیرودیس اگریپاس دومی ہمے چارمیئے چُک بوتگ. پولس آییئے دیما پیش کنگ بوت (کاسدانی کار 13:25—32:26).

ہیرودیس چارمی، «ہیرودیس اگریپاس (اٹولی)»: ہیرودیس اگریپاس اٹولی ات کہ آییئے مرکئے کِسہ کاسدانی کارئے کتابا کاسدانی کار 12:20—23 آتکگ.

ہیرودیس دومی، «ہیرودیس آرکلا ووس»: (مَتَّا 2:22)، مزنین ہیرودیسئے چُک ات کہ چہ آییآ زندا یہودائے ہاکم بوت.

ہیرودیس سئیمی، «ہیرودیس آنتیپاس»: ات کہ پاکشودوکین یہیایی کُشت (مَتَّا 14:1—12) و ایسا ہم آییئے دیما پیش کنگ بوت (لوکا 7:23—12).

یونس نبی: یونس اسرائیلیانی پیگمبرے بوتگ. آییئے زمانگ ہشتمی کرن پیشمیلاد انت. آ، ہُدایا پرما ت کہ برتوت و نئینوائے شہرئے مردمان ڈاہ بدنت کہ اگن آتتوبہ مکننت، آییانی شہر تباہ کنگ بیت، بلہ یونسا اٹولا ہُدائے ہبر نرت. ایشیئے سزایا، آ دربایا دتور دئیگ بوت و ماہیگیا ایر بُرت. رندا، آچہ ماہیگئے لاپا در کنگ بوت و نئینوایا شت. و ہدے اؤدئے مردمانا ہُدائے کلثوی دات، آیان تتوبہ کرت و رگینگ بوتنت.

یہودیانی سروکانی دیوان: اے دیوان، یہودیانی ہما اہتیاردارین دیوان ات کہ رومیانی ہُکمئے چیردستیا بوتگ. ایشیئے ہپتاد ریش کماشین باسک و ممبر اتنت و مستریں دینی پیشوا ایشیئے سروک ات.

یہودیہ: یہودیہ، اسرائیلئے جنوبی نیمگئے دمگ انت، کہ دینئے اسلیگین بُنجاہ، اورشلیم، اؤدا انت.